

Znamo da dosta puta ekonomske prilike diktiraju individualno domaćinstvo i pustinjačku osamljenost i zaista mnogi svećenici imaju prilike da se vježbaju u pravim herojskim krepostima i da više puta iza onog sređenog i redovnog života u sjemeništu i bogosloviji, iza onih točnih i vremenom određenih časova za molitvu, za rad, za obroke, pređu i to više puta iznenada u — u tempo i zbrku vremena koje on ne može srediti niti mu diktirati intervale.

Tko ima alternativu da sredi taj oblik svoga privatnoga statusa, dobro je da ga učini i da na taj način u izvjesnom postotku svoju pastorizaciju i brigu oko duša revalvira i podigne, jer ako je čovjek »pluribus intentus minor est ad singula sensus«. U sređenom domaćinstvu, lakše svećenik može da obavlja svoje eminentno pastoralne dužnosti, koje mora da pretpostavi svemu ostalomu svom životu.

Ne znam kakva je situacija u drugim zemljama, ali u SR Njemačkoj izgleda da nije problem sa župničkim domaćicama, jer u biskupijskom savezu ima 20.000 kućanica koje su imale čak i svoj kongres kako to navodi AKSA od 9. VI 1973. Glavne točke na zasjedanju kućanica bile su: razmišljanja o liku poziva kućanice, njihova izobrazba, pitanje njihove opće i daljnje izobrazbe kao i njihovi socijalni problemi. Župnička kuća — kaže se dalje — nije danas više privatna kuća, nego ima važnu ulogu u zajednici kao mjesto za susrete. Stoga zadaća župničke kućanice nadilazi samo kućni posao. Ona djelomično zadire u službu pastoralu. — Na temelju ovih konstatacija skupština je donijela zaključke, da je župničkim kućanicama potrebno stručno obrazovanje, te bi bilo nužno osnovati nešto kao »obrazovni zavod za voditeljice župničkog kućanstva«. — Prema ovome svemu izgleda da je u svijetu sasvim normalan status: župnik kućanica, i da im nijesu poznati problemi svećenika samaca — barem ne u akutnom stanju kao što je to kod nas.

D. Mato Bogišić

KATEHIZACIJA SJEMENIŠTARACA

Paradoksalno zvuči da u Hrvatskoj Crkvi (dalje: HC) postoje neke — moglo bi se reći — »periferne teme«, o kojima se vodi malo ili nimalo brige. Tako npr. tko se u HC brine za **neudate djevojke** starije od 30 godina? To je legija žena do-

voljno mladih, uglavnom sposobnih, ekonomski često dobro situiranih, spremnih na suradnju itd. Ili tko pokušava raditi s tzv. **propalom omladinom**? (Tako se do jučer nazivala).

Usudio bih se ustvrditi — možda to opet zvuči kao paradoks — da je kateheza sjemeništaraca u HC također periferna tema. Zato ću pokušati nešto o tome reći, postaviti neka pitanja, iznijeti neke probleme, usmjeriti se prema traženju rješenja i podići glas na uzbunu.

Dakle, prijedimo na problem.

Sjemeništa postoje i ona su rasadišta i klijalista duhovnih, posebno svećeničkih zvanja. Svi mi svećenici ovdje skupljeni i svi svećenici u HC prošli smo kroz sjemeništa. Sjemeništu se može mnogo toga zamjeriti, tražiti izmjene, nešto je već izmijenjeno ili još treba da se izmijeni, ali uza sve to sjemeništa i to ona, nazovimo ih tako, tridentinska odigrala su svoju pozitivnu ulogu. Ona su nam davala i danas daju svećenike.

Može se raspravljati kakvo nam sjemenište treba, što u sjemeništu moramo, a što trebamo, a što možemo mijenjati, da li nam uopće treba to tzv. sjemenište. Ne bih htio ulaziti sad i ovdje u tu problematiku. Uzimam sadašnje naše stanje kao činjenicu i polazim od nje. Vjerojatno da će ovakvo sjemenište u našim prilikama još uvijek biti glavni izvor duhovnih, posebno svećeničkih zvanja.

Smatram potrebnim upozoriti na saborski dekret »Optatam totius«: »U malim sjemeništima, koja su ustanovljena da se u njima gaje klice zvanja, neka naročit vjerski odgoj, a ponajviše podesno duhovno vodstvo pripravi pitomce da slijede Krista Otkupitelja nesebično i čista srca. Pod očinskim ravnanjem starješina, uz prikladnu suradnju roditelja neka provede život koji će se slagati s mladenačkom dobi, mladenačkim duhom i razvitkom i neka se taj život posve prilagodi zahtjevima zdrave psihologije, ne zanemarujući odgovarajuće iskustvo iz života ljudi i povezanosti s vlastitom obitelji... Školovanje učenika treba tako urediti da ga učenici mogu nastaviti drugdje bez ikakve teškoće, ukoliko odaberu drugi životni poziv« (br. 3).

Sjemeništa prvotno odgajaju mladiće za svećenike. Stoga mnogi misle da će budući svećenici imati dosta »vjerona-uka« u studiju teologije. To je samo djelomično istina. Ako neki sjemeništarci u doba razvoja i formacije osobnosti ne postave i solidne temelje svoje životne orijentacije baš na bazi solidnoga vjerskog znanja (jasno i odgoja), teško će se od-

lučiti na studij teologije. U svakom slučaju baš u tim godinama svakako mu neće škoditi znanje stečeno u gimnaziji. Ovdje se treba sjetiti da oko 20% mladića koji su stupili u sjemenište završava teološki studij i prima svećeničko rođenje. Ako pomislimo da oko 80% mladića koji su se zaputili prema svećeništvu napušta započeti put — a od svršetka rata to su već tisuće — onda se samo od sebe nameće pitanje: jesmo li svjesni da nismo dužni katehizirati samo buduće svećenike, nego i taj veliki postotak naše omladine, sutrašnjih intelektualaca? Za njih uglavnom s izlaskom iz sjemeništa prestaje i religiozna naobrazba. Budući da je to veliki postotak mladih ljudi i s obzirom na naše specifične prilike, to smatram da je od presudne važnosti imati pred očima baš tu činjenicu, kad se govori o vjeronauku u našim crkvenim gimnazijama. Zar baš taj postotak »koji odlazi« ne može biti jezgra sutrašnje katoličke inteligencije i aktivni katolički laik? Duboko sam uvjeren da je dosadašnji naš stav prema onima »koji odlaze« bio — najblaže rečeno — manje kršćanski. Dakle, imajmo na pameti dvije vrste sjemeništaraca: onih 20% budućih svećenika i 80% ostalih.

Sadašnje stanje na našim crkvenim gimnazijama ne zadovoljava. Najčešće je vjeronauk predmet s relativno malo sati. Često ga predaju ljudi koji se time ne bave isključivo. To se zna podijeliti na prvoj sjednici profesorskog zbora onima koji imaju najmanje sati, ili drugih zaduženja. U nekim crkvenim gimnazijama to nije ni maturlni predmet, iako je idejno i praktično neshvatljivo da na vjerskoj školi nauk o vjeri nije predmet tako važan da je obavezan na ispitu zrelosti.

Poseban problem su udžbenici. Smatram da je neoprostiva greška HC s biskupima na čelu što se nitko nije našao da se ozbiljno pozabavi tim problemom. Pojedini predmeti kao: hrvatski jezik, matematika, povijest i dr. imaju sve knjige za svaki razred, jer se netko u ovom društvu za to brine, jer ih je izdala »Školska knjiga« i odobrio Sekretarijat za prosvjetu i kulturu i fizičku kulturu SRH. Jedini predmet za koji ŠK nije izdala priručnik jest vjeronauk. Svakako je ta činjenica negativan poen u ocjeni naše brige i dokaz našega još jednog propusta. Još uvijek pastiri HC nisu našli rješenje. Meni se čini da su oni prvi pozvani. Biskupska konferencija je morala uvidjeti taj problem i naći mu rješenje. 30-ak poslijeratnih godina bilo je dovoljno vremena da se udovolji glasu vapijućeg u pustinji. Zato se još uvijek u dobroj mjeri

služimo tekstovima dra Oberškoga, Ercegovića, Selca i dr. koji danas ne mogu zadovoljiti. Živeći u takvim brigama i mukama svaka je škola pronalazila svoja mala rješenja. Ovdje posebno treba istaknuti brigu da se barem u četvrtom razredu dade učenicima znanje koje im u tim godinama treba.

Bilo bi preuzetno reći da se dosada baš ništa nije učinilo, a jednako bi bilo preuzetno reći da će sad sve biti riješeno. Na inicijativu pojedinaca htjelo se nešto učiniti i na širem planu. Tako je uz nastojanje oko poboljšanja katehizacije mladih općenito dodirnuo i pitanje učenika naših crkvenih gimnazija. Sjetimo se npr. susreta i savjetovanja na Bolu i Čiovu. Bilo je i drugih inicijativa. Tako je 2. ožujka t. g. (1973.) održan u Splitu sastanak direktora i profesora vjeronauka triju naših gimnazija (Nadbiskupske u Splitu, Franjevačke na Poljudu — Splitu i Franjevačke u Sinju). AKSA je donijela kratku vijest za našu javnost. Taj je sastanak ostvaren iz želje i potrebe da se zbilja nešto poduzme. Sastali su se prostorno najbliži, jer je to bilo najlakše ostvarivo.

Konstatirano je u tzv. »snimanju terena« da broj sati tjedno ne odgovara važnosti predmeta, da se u nedostatku udžbenika moralo ići na priručnike koji danas uglavnom više ne odgovaraju (Oberški, Apologetika; Ercegović, Dogmatika; Selec, Moralka; Kuničić, Put u život; Franzen, Povijest Crkve i Novi katekizam). Stari tekstovi nisu dovoljno svježi, a novi nisu ni pisani kao školski priručnici ili udžbenici. Dakle, ostvarila se ona ex necessitate fac virtutem.

Zaključke sastanka ne donosim ovdje, jer će biti navedeni na kraju.

Uz probleme nastavnih programa, planova, udžbenika i samih predavača treba uzeti u obzir i specifične okolnosti katehizacije sjemeništara. Najprije treba upozoriti da u sjemenište dolaze mladići koji su završili osmoljetke uglavnom na selima i često su te osmoljetke dosta loše. Tu se još nije uspjelo stvoriti osmoljetke kakve bi trebale biti, a osim toga materijalno stanje učenika, obiteljski problemi, rad u poljoprivredi, itd. onemogućuju da učenik normalno svladava materijale posebno u višim razredima i često je to izgubljeno vrijeme za gimnaziju. To je opći obrazovni problem. A što je tek s vjeronaukom! Često je nevjerojatno s kako malim znanjem netko dolazi u sjemenište.

Drugi moment koji nam ne smije pobjeći jest da je sjemenište odgajalište budućih svećenika, a ne samo škola u kojoj se uz druge predmete uči i vjeronauk. Posebno bi trebalo govoriti da li je vjeronauk »predmet«, treba li ga ocjenjivati, nije li cijeli odgoj i život vjeronauk itd. Meni se čini da je religiozni odgoj i duhovni rad u sjemeništu preko Euharistijskog slavlja, sakramenata, molitve liturgijske i privatne, vjerskog tiska i knjiga i uopće rada duhovnika ili duhovnog savjetnika s gojencima svakako izvanredno znači za rast i duhovnu formaciju. Sve to pomaže da mladi ljudi bolje uđu u bit religije.

O svemu tome ovdje neću govoriti posebno. Htio bih samo naglasiti da uza sve to smatram potrebnim da na našim crkvenim gimnazijama mora biti i školski sat vjeronauka kao predmeta koji treba znati i kao pomoći za životno usmjerenje mladih ljudi. Taj »predmet« ne daje samo određena znanja kao drugi predmeti, nego i odgaja i usmjeruje. I baš zato mu treba pokloniti posebnu pažnju.

Ne bih želio da me tko shvati kao da sam htio reći da je rad duhovnika (duhovnog savjetnika) jedno, a profesora vjeronauka sasvim drugo. Naprotiv, dobro bi bilo da jedan i drugi posao obavlja ista osoba, ali bih svakako htio naglasiti da postoje razlike između npr. službe riječi i školskoga sata, između razmatranja o Crkvi kao otajstvenom Kristovu tijelu i školskog predavanja o cezaropapizmu ili inkviziciji. Uostalom, ako je to sve isto, onda je nepotreban i studij teologije, a dosta je ono što u kršćanskom životu odgovara religioznoj atmosferi u sjemeništu bez školskoga sata vjeronauka. Za mene je apsurd nešto tako tvrditi.

Na sastanku u Splitu bilo je zaključeno da treba u sve tri gimnazije provesti anketu koja bi se sastojala od četiri skupine pitanja: odgoj (13 pitanja), vjeronauk (11), zvanje (7) i škola (20). Kao informaciju donosim pitanja iz vjeronauka. A možda će kome i poslužiti u radu s mladima:

1. Da li se vjeronauku daje u vašoj školi:
a) previše b) osrednje c) premalo važnosti
2. Da li su profesori za vjeronauk:
a) dobro b) osrednje c) nedovoljno spremni i kvalificirani
3. Da li vjeronauk u vašoj školi ima:
a) previše b) dovoljno c) premalo sati
4. Da li je metoda predavanja vjeronauka:
a) suvremena b) zadovoljavajuća c) osrednja d) nesuvremena

5. Da li vjeronauk u rješavanju tvojih životnih problema:

- a) zadovoljava b) osrednje zadovoljava c) ne zadovoljava

6. Da li na vjeronauku dobivaš religioznog znanja:

- a) mnogo b) osrednje c) premalo

7. Da li te vjeronauk odgaja:

- a) mnogo b) osrednje c) nedovoljno

8. Da li je ocjenjivanje na vjeronauku potrebno:

- a) da b) ne

9. Da li ti vjeronauk pruža mogućnost da sazriješ:

- a) dovoljno b) osrednje c) nedovoljno

10. Da li je nužna knjiga za vjeronauk kao i za ostale predmete:

- a) da b) ne

11. Da li vjeronauk učvršćuje tvoje zvanje:

- a) da b) indiferentan c) škodi zvanju.

Anketa je provedena prvih dana lipnja. Odgovaralo se anonimno i to samo podcrtavanjem radi lakše obrade. Zbog nedostataka vremena još nije potpuno obrađena. Bit će vrlo zanimljivo vidjeti što o svemu tome misle učenici. Npr. svi su za to da vjeronauk kao predmet mora imati svoju knjigu (priručnik) kao i drugi predmet. Budući da sam obavio dio posla na obradi ankete, smatram da treba naglasiti slijedeće:

1. sadašnje činjenično stanje vjeronauka na našim gimnazijama ne zadovoljava,

2. svakako treba misliti i na one koji odlaze i kojima je to zapravo posljednja mogućnost stjecanja religioznog znanja,

3. vjeronauk je odgoj i život, ali i znanje,

4. u našim gimnazijama mora biti glavni predmet ne samo de nomine nego i de facto,

5. u prva tri razreda trebalo bi biti po tri sata tjedno, a u četvrtom razredu četiri,

6. svakako mora biti maturalni predmet,

7. neophodno je stvoriti priručnik za svaki razred: ili napisati, ili prevesti s kojeg stranog jezika,

8. priručnici moraju biti jedinstveni za sve naše škole,

9. sav posao raditi preko Katehetskog vijeća BK,

10. profesori vjeronauka na crkvenim gimnazijama trebali bi po mogućnosti imati licencijat iz teologije i svakako bi trebalo da jedan isti predaje u svim razredima. Npr. prije više od sto godina na Franjevačkoj gimnaziji u Sinju u svim razredima je predavao vjeronauk o. Špiro Tomić.

Priručnike bi trebalo zamisliti kao osnovni tekst za učenike i to za svaki razred posebna knjiga. Dakle, za 1., 2., 3. i 4. razred srednjih škola. To bi bilo ne samo za naše crkvene gimnazije, nego i za sve srednje škole. U tom slučaju bi župnici i njihovi polaznici vjeronauka dobili u ruke prave priručnike. To bi onda omogućilo tiskanje velike naklade, a time bi prodajna cijena bila dostupna i siromašnijim, odnosno svima.

Budući da će u crkvenim gimnazijama biti više nastavnih sati tjedno nego će ih moći održavati pojedini župnici sa svojim skupinama srednjoškolaca, postoji uz druge mogućnosti i tehničko rješenje da pojedine metodičke jedinice budu označene kao one koje se mogu, ali ne moraju obraditi u toku školske godine. Svakako je dobro da ih svi srednjoškolci imaju tiskane u svojim knjigama, pa ako i ne budu obrađene na satovima vjeronauka, moći će ih u slobodno vrijeme pročitati.

O svemu tome dalo bi se još dosta reći. Mislim ipak da sam upozorio na problem i pokušao stvar usmjeriti prema rješenju. Nadam se da bi se moglo u ovom trenutku ostvariti ono najvažnije: stvaranje priručnika za sva četiri razreda gimnazije, odnosno srednje škole. Suvišno je dokazivati kako je potrebno da u srednjoj školi i profesor i učenik mora imati u ruci osnovni tekst.

Mogu vam saopćiti i prvu ohrabrujuću vijest: već je učinjen prvi korak. Stvoren je nastavni plan i program za sva četiri razreda. Trebalo bi taj program i plan tiskati i dati ga svima zainteresiranim da dadu svoje primjedbe a onda bi Redakcijski odbor kroz sljedeću šk. godinu mogao uvažiti primjedbe i pristupiti ostvarenju.

Dakle, neodloživ je imperativ **stvoriti priručnike**. Treba tražiti načelo da ih što prije dobijemo. Nadam se da će vodstvo KLJŠ i KVBK ostvariti tu našu želju i potrebu. Još jednom ponavljam: ako nismo u stanju napisati svoje — u što ne vjerujem — onda budimo realni i prihvatimo koji strani tekst. Uvjeren sam da imamo i ljude i mogućnosti. Potrebna je svijest imperativa i potez odgovornih, u ovom slučaju, po mome skromnom mišljenju, potez je na Biskupskoj konferenciji preko njezina Katehetskog vijeća.

Hrvatini Gabrijel Jurišić